

PLATON VE AVRUPA

JAN PATOČKA

ÇEVİREN
BURAK ÇAKIR

JAN PATOČKA

Bohemya, Turnov'da doğdu (1907). Prag'taki ilköğreniminin ardından Charles Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğrenim gördü (1925). Bir süre Paris Sorbonne'da bulundu (1928) ve Jan Blahoslav Kozák danışmanlığında doktorasını tamamladı (1931). Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin'de ve Freiburg Üniversitelerinde bulundu. Burada Husserl ve Heidegger ile tanıştı ve fenomenoloji üzerine çalışmalarda bulundu. Doçentlik tezini *Přirozený svět jako filosofický Problem (Felsefi Bir Problem Olarak Doğal Dünya)* adıyla verdi (1936). *Česká Mysl* dergisinin sorumlu editörlüğünü yaptı (1937). Prag'ta bulunan Charles Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak akademik kariyerine başladı. Nazi Almanya'sının Çekoslovakya'yı işgali ve üniversiteleri kapatmasıyla akademik hayatı sekteye uğrasa da bir dil okulunda ders vermeye ve felsefi metinler yayımlamaya devam etti (1939). Savaş sonrası akademiye döndü ancak bu kez de komünist diktanın baskıları nedeniyle ayrılmak zorunda kaldı (1949). Çevirmen olarak çalıştı ve evinin salonunda dersler vermeye devam etti; 60'larda misafir öğretim üyesi olarak Almanya, Fransa ve Belçika'da bulundu. Prag Baharı sırasında Charles Üniversitesi'nde görevlendirilse de, daha sonra emekliliğe zorlandı (1972). Varna'daki bir uluslararası felsefeciler kongresine izinsiz gitmesi üzerine, seyahat yasağı getirilerek yayım yapması yasaklandı. Ancak metinleri el altından çoğaltılmaya ve devasa öğrenci kalabalıkları evinde derslerine katılmaya devam etti. 77 Bildirgesi'nin sözcülerinden biriydi. Bildirgenin yayınlanmasından sonra Hollanda Dışişleri Bakanı Max van der Stoel ile bir görüşme yaptı. Bunun üzerine çekildiği aralıksız sorgulardan birinin ardından hastaneye kaldırıldı ve vefat etti (1977).

BURAK ÇAKIR

Eskişehir'de doğdu (1987). Anadolu Üniversitesi Felsefe Bölümünde lisans, Galatasaray Üniversitesi Felsefe Bölümünde yüksek lisans ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümünde doktora eğitimini tamamladı (2021). Sokrates, Platon, Nietzsche, Heidegger, Derrida ve metafelsefe üzerine çalışmalar yapmıştır. Akademik yazılarının yanı sıra deneme ve şiirleri çeşitli mecralarda yayımlanmıştır. Editör, redaktör ve çevirmen olarak bazı yayınlara katkı sağlamıştır. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde ders vermektedir.

İÇİNDEKİLER

I		
	GİRİŞ:	
	İNSANLIĞIN DURUMU; AVRUPA'NIN DURUMU	11
2		
	FENOMEN NEDİR? FENOMENOLOJİ VE HAKİKAT	26
3		
	MİTOSUN MUĞLAKLIĞI; YUNAN FELSEFESİNİN MİTİK ÇERÇEVESİ	51
4		
	BELİRGİNLİK, SAPMA VE FELSEFENİN DOĞUŞU; ANAKSİMANDROS, HERAKLEİTOS, PARMENİDES, DEMOKRİTOS	65
5		
	RUHUN BAKIMI VE AVRUPA MİRASI; ÖZGÜRLÜK İLKESİ VE SOKRATES	87
6		
	PLATONCU DEVLET VE RUHUN İNCELENMESİ	110
7		
	AVRUPA MİRASININ METAFİZİK TEMELİ; MİTOSUN DİNE DÖNÜŞÜMÜ	130

I

GİRİŞ:

İNSANLIĞIN DURUMU; AVRUPA’NIN DURUMU¹

Günümüzde insanlar, soyut ve ahlaki değeri yüksek olan, hakkında konuşulduğunda kişinin ruhunu ve zihnini rahatlatan konularda konuşmak ve böylece hepimizin içine düştüğü iç sıkıntısından bir parça da olsa uzaklaşabilmek için sıklıkla bir araya gelmektedir. Tüm bunlar iyi ve güzel ancak kapsamlarına gelince bu tartışmalar çoğunlukla yaşlı hanımlar için vakit öldüren bir uğraşıya benziyor. Felsefi düşünümün anlamı başka bir yeredir. Felsefi düşünüm sıkıntımızda bize yardımcı olmalı, kendimizi içinde bulduğumuz durumda bir tür içsel eylem olmalıdır. Bugün sizlere anlatmak istediğim şey tam anlamıyla bir ders olmaktan çok bugünün dünya

¹ Özgün metinde alt başlıklar bulunmamaktadır. Patocka Arşivi’nin tarafımıza ilettiği Çekçe metinlerde de her bölüm için betim yoluyla birden çok başlığın köşeli parantezle belirtildiği görülmüştür. Bu nedenle Türkçe basımda bazı başlıklarda zorunlu olarak değişikliğe gidilmiştir. Özgün metindeki başlıkları aşağıdaki şekilde yazılmıştır: “1. Giriş: İnsanlığın Durumu; Avrupa’nın Durumu; 2. Fenomen Nedir? Fenomenoloji ve Fenomenolojik Felsefe Fenomen ve Hakikat; 3. Fenomenoloji ve Gnoseoloji: Mitosun Muğlaklığı; Yunan Felsefesinin Mitik Çerçevesi; 4. Mitik Dünyada Belirginlik ve Sapma: Dünyanın Açıklığının Özgün Gerçeği Karşısında Açık Bir Sorgulama Olarak Felsefenin Doğuşu; Anaksimandros, Herakleitos, Parmenides, Demokritos; 5. Felsefe Sorusu; Demokritos ve Platon’da Bilgi Öğretisi ve Ruhun Bakımı; Yunan Dünyasında Özgürlük İlkesi; Sokrates; Ruhun Bakımı ve Avrupa Mirası; 6. Ruhun İncelenmesi; Platon’da Ruhun Bakımının Onto-Kozmolojik Modalitesi: İdeler Öğretisi ve Matematik; Platoncu Devlet Sorununa Giriş; 7. Toplumdaki Ruhun Bakımı: ‘Devlet’; Mitosun Dine Dönüşümü; Hareket Olarak Ruhun Bakımı: Ebediliğin Keşfi; Avrupa Mirasının Metafizik Temeli; 8. Varlık ve Fenomen; Mitos Hakkında Ayrıntılar ve Sorunsallık; Ruhun Bakımı ve Sonluluk; Tartışma; 9. Tartışma; 10. Aristoteles’te Ontolojik Projenin Dönüşümü; Mağaraya Geri Dönüş; 11. Platon ve Aristoteles’te Ruhun Bakımı Hareketi; Aristoteles’te Edimin Temallaştırılması; İnsanın Özgürlüğünü ve Sorunsallığını Anlamak; “Nikomakhos’a Etik”; Tartışma. (Ed.)

Avrupa yaşam projesinin kristalize olduğu merkezî temanın ruha ihtimam gösterme olduğunu söylemiştik. Geriye ruhun bizim için ne anlama geldiği ve ruha ihtimam göstermenin ne olduğunu belirlemek kalır. Neden ruha ihtimam göstermek gerekir? Bunun anlamı nedir? Tarihî bir açıklamadan önce¹ –bu sorunun tüm ağırlığını göstermek için– ilk olarak çağdaş felsefenin temalarından biri olan daha güncel bir şeyden söz etmek isterim. İlk bakışta bu, bizi yolumuzdan alıkoyacakmış gibi görünebilir ancak umarım bu saptığımız yol, bizi yoldan çıkarmanın ötesinde, Avrupa'nın merkezî teması olarak ruh ve ruha ihtimam gösterme sorununu daha kesin biçimde tanımlamamıza olanak vereceğini fark etmemiz uzun sürmez.

Şimdi, geliştirmek istediğim felsefi tema, özellikle Husserl'in fenomenolojik indirgeme denilen defalarca tartıştığı, eleştirdiği, kınadığı, sonra yeniden savunduğu düşüncesini ortaya koyduğu *Ideen I*'deki §31'e dayanmaktadır. Kelimesi kelimesine alırsak 'fenomenolojik indirgeme' terimi fenomene dönüştürme anlamına gelir. Ancak neyin fenomene dönüşmesi? Ve fenomen nedir? Neden bir dönüşüme gerek duyuyoruz? Nereden ve nereye dönüştürmeliyiz?

Fenomenle başlayalım. Bu sözcük bizim için ne çağrıştırır? Bize bir şeyin sadece şurada olmadığını, aynı zamanda kendini de gösterdiğini söyler. Oysa kendini gösteren her-

¹ Tarihî anlatım için bkz. J. Patočka, *Essais Hérétiques sur la Philosophie de l'Histoire*, Verdier, 1981, s. 112-127.

Dizin

A

açılıyet karakteri 257
açıklayıcı akıl 162
açıklık sorunu 55
açıkta-olma 63, 91, 202, 213
adalet 22, 49, 64, 107, 125, 126, 127,
128, 132, 133, 134, 135, 136, 137,
139, 140, 228; ~ devleti 22, 64, 107,
128; ~in vatmanı 107
adaletsizlik 77, 94, 102, 103, 135, 137,
138, 139
Adeimantos 139, 144, 228
adil: ~ devlet 108; ~toplum 108
ahlak 84, 224, 239,
ahlaki: ~ değer 11, 223, 224; ~ dünya-
nın fenomenleri 71; ~ edim 224; ~
sezgi 251
aile 85, 99, 129
akıl yürütmeler 133
algılama 189
algılar 36
algısal: ~ deneyim 113; ~ fenomenin
alanı 45
Alman: ~ İdealizmi 185; ~ spekülâtif fel-
sefesi 182; ~ anayasası 21
Anaksagoras 83, 97
Anaksimandros 65, 75, 76, 77, 88, 92
analitik akıl 162
analoji 203
anlama 14, 24, 26, 51, 53, 64, 67, 74,
82, 86, 92, 102, 112, 120, 141, 160,
163, 180, 185, 191, 192, 194, 211,
217, 218, 221, 235, 237, 246; ~ yetisi
141, 233
Antik mitoslar 58
Antikçağ 21
Antikite 109, 166, 167, 245, 256
ardışık dünyaların mitik çokluğu 96
Ariadne'nin ipliği 190
aristokrasi 100, 144
aristokratik anayasa 101
Aristotelesçi ontoloji 221

aritmetik 120, 121, 213, 216
arzuların gerilimleri 16
asli zaman 156
aşkın özneliğin 53
Atina: ~ demokrasisi 101, 104; ~ gele-
neği 100
Avrupa: ~ geleneği 182; ~nın manevi
tarihi 209, 220; ~ tarihi 19, 21, 50,
208, 209; ~ yaşam projesi 26
ayartılma mitosu 60
ayna 28

B

başkalarının görünme modusları 45
başkayı temsil etme 69
beden 84, 98, 117, 158, 210; ~ yaşamı
139
belirginlik: 39, 63, 70, 71, 72, 73, 74,
80, 86, 131, 157, 163, 164, 174, 212,
222
belirleme 46; ~ nesnesi 15
belirsiz: ~ dolaysızlık 113; ~ ikilik 214,
220
belirsizlik 105, 147; ~ âlemi 148; ~ ilke-
si 123; ~ olasılığı 123
bilgi 4, 14, 15, 24, 27, 29, 31, 32, 37,
38, 41, 43, 51, 52, 56, 63, 71, 92,
95, 98, 103, 110, 137, 141, 148, 166,
170, 219, 230, 231, 235, 247, 253; ~
edimi 15, 170; ~ teorisi 27, 51
bilinç 19, 48, 60, 178, 194
bilinçli: ~ durum 12; ~ etkinlikler 52
bilinmeyende hüküm süren ilişkiler
kompleksi 16
bilşin sentetik etkinliği 52
bilme 37, 48, 51, 52, 60, 61, 112, 131,
133, 149, 174, 184, 196, 207, 226,
235; ~ ağacı 48, 60, 61; ~ edimleri 37
bireysel ruh 126; ~un kamudaki yaşamı
126
Birinci Dünya Savaşı 18, 19; ~ felsefesi
18

- birleşim paradigmaları 120
 birlik olmayan egemen devletler çokluğu 21
 birlikte-belirleme 46, 47
 boş uzay ve katılık ilkesi 96
 boyutsallık 122
 Brentano 181, 182
 Březina, Otokar 65
 Brocker 60
 bütünlük: ~ün sonsuzluğu düşüncesi 95;
 ~ âlemi 81; ~ varoluşu 31; ~ tezi 32
 büyümenin sınırları teorisi 17
- C
- Cassirer, Ernst 66
 cehalet 52
 cennetten kovulma mitosu 61
 ceza sistemi 144
 cismani alan 124
 Comte, Auguste 18, 57, 180, 181, 182;
 ~un felsefesi 18, 182
 Comteçuluk etkisi 18
 çağdaş felsefe 26; ~nin sorunları 154
 çağ: ~ın dengesizliği 19; ~ın mızacı 16
 çekirdek 34, 35, 42
 çelişkili ilkeler 128
 çevre kirliliği 17
 çoklu: ~ dünya düşüncesi 96; ~ modus-
 lar 119
 çokluk 119, 147, 215
- D
- Deccal mitosu 174
 Delphili Apollon 77, 104
 demografik büyüme 17
 demokrasi 18, 100, 131
 demokratikleştirme eğilimi 19
 Demokritos: ~ 65, 82, 83, 84, 85, 86,
 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101,
 104, 110, 112, 137; ~çu bakış 95
 deneyim(ler) 31, 34, 35, 40, 112; ~in
 birliği 35; ~ üslubu 88
 denge hâli 18, 19
 dengesizlik 19; ~ felsefesi 18
 Descartes 185, 191
 despotik iktidar 100
 dışavurumculuk 15
 dil felsefesi 182
 din 22, 96, 100, 145, 150, 151, 156,
 164, 175, 176, 179, 180
 disiplin 16, 128, 140, 142
 diyalektik 210
- dogma 164
 doğa 14, 15, 17, 24, 38, 42, 44, 46, 48,
 73, 126, 134, 145, 162, 226, 242,
 246; ~ bilimi 14, 15, 24, 38, 162
 doğal talepler 14
 doğru konuşma 251
 doğrudan bilgi 27
 Doğu devletleri 175; ~ otokrasileri 100
 doğum 159, 160, 161; ~ öncesi 160,
 161
 durum duygusu 16
 duyarlı deneyim 33
 duygu(lar) 13, 15, 16, 17, 105, 134,
 157, 178, 197, 239, 257; ~sal geri-
 lim 60
 duyulanım 157, 176, 197; ~ tonalitesi
 157; ~ uzamı 157
 duyulabilir yapılar 154
 dünya: ~ hâkimiyeti 20; ~nın bütünlüğü
 88, 89; ~nın fenomenleştirilmesi 48;
 ~nın mitik vizyonu 65; ~ tarihi 175;
 ~ya hükmetme ilgisi 108
 dünyevi gerileme 17
 dürüst insanların ölümü 116
 düşünce: ~ biçimleri 40; ~ fenomeni 28;
 ~ rüyası 156; ~nin kısıtlayıcı karakteri
 111; ~ yapıları 45
 düşünen: ~ bilinç 19; ~ ruh 113
 düşünme durumu 12
- E
- ebedî: ~ dönüş 109; ~ varlık 158; ~ ol-
 mayan ilkeler 239
 ebedilik 148, 149, 194
 edilgen tahayyül 145
 edilgenlik 236
 edimin ilkeleri 226
 egemen: ~ devlet 21; ~in bakış 78
 egoizm 98
 ekonomi 20, 229, 230
 ekonomik: ~ çöküş 17; ~ gelişme 20
 Elea felsefesi 80
 Eleacılık 81
 çeşitrel gerçekçilik öğretisi 51
 empirik-öncesi yapı 35
 entelektüel izolasyonculuk 98
 entelektüelizm 105
 Epikuros 24, 25, 83
 eski ahlak 106
 eşitlik istenci 127
 eşya dünyası 66
 eşzamanlı dünyaların çokluğu 96

etik 223, 228, 229, 240
etkin: ~ bilgi 38; ~ tarihsel eğilim 162
Euripides 145
evren 40, 46, 47, 159, 238
evrensel: ~ durum 14; ~ duygu 15; ~
iktidar 20; ~ imparatorluk 107; ~
bütünlük 32; ~ insan görevleri 107;
~tarih 256; ~ tezahür 30
evrenselleştirme olanağı 255
evrensellik 255
eylem 11, 66, 229, 244, 252

F

fabllar 71
faktüsiyel evren 47
farklı verili olma modusları 41
felsefi: ~ bilgi 103; ~ düşünce 65; ~
düşünüm 11, 179, 180, 181, 225; ~
hakikat 116; ~ olmayan yaşam 107;
~ oluşum 115; ~ politik proje 132; ~
proje 64; ~ sistem 112; ~ sorumluluk
istenci 163; ~ yaşam 239
fenomenal gösterge 187
fenomenalite 52
fenomenolojik: ~ çözümleme 53; ~ fel-
sefe 45; ~ fenomen 191, 194, 200; ~
indirgeme 26
filoloji 56, 246, 247
filozofların devleti 107
fiziki: ~ evren 46; ~ varlık 46
folklorik âdetler 73
form 216
Fransız Devrimi 181
fundamental: ~ ayırım 172; ~ ilişki dü-
şüncesi 25; ~ mitik yapı 56; ~ olgu
185

G

geçici varlık 158
geçmiş 17, 18, 21, 33, 42, 45, 55, 72,
73, 87, 102, 115, 157, 188
gelecek 17, 23, 42, 209, 249
gelenek 72, 90, 93, 101, 102, 107, 115,
126, 127, 149, 153, 255
geleneksel: ~ metafizik öğreti 196; ~ mi-
tos 145; ~ polislin sonu 116; ~ toplum
126; ~ varoluş modusu 126
genel: ~ duygu 15; ~ grev mitosu 56
genellik 16, 241, 242, 255
geometri 82, 212
geometrik: ~ büyüme modeli 17; ~ olu-
şumlar 218

gerçek: ~ varlığın dünyası 151; ~ varo-
luşların yapıları 27
gerçeklik 15, 17, 20, 21, 44, 46, 53, 54,
57, 66, 68, 72, 84, 129, 153, 157,
159, 160, 162, 189, 206, 224
gezgin aktörler fenomeni 69
Gılgamış 48, 59, 60, 62
gizli tiranlık 106
Glaukon 133, 135, 139, 228
gnoseoloji 52
görme yetisi 114
görsel deneyim 34
görü 162, 163
görünenin bilgisi 51
görünme 38, 42, 45, 51, 53, 54, 68, 82,
119, 171, 190; ~ modusları 45
görünüm 34, 39, 43, 52, 53, 67, 113,
186, 187
görünür-olmayan evrenin olumsuzluğu
47
görünüş: ~ bilimi 187; ~ sorunu 154,
172
görüşel temel 188
göstergenin yeni dünyası 66
gösterim 29, 186, 187
güç 17, 19, 20, 58, 59, 66, 95, 100, 107,
129, 131, 151, 179, 234; ~ istemi 17
güzellik 14

H

hak 126, 166, 182, 202
hakikati bilen tanrı 104
hakiki hakikat dünyası 108
haksızlık 133, 134, 135, 136
Hannah, A. 22, 99
hareket: ~ ilkesi 150; ~ metaforu 225
hata 12, 33, 38, 52, 53, 63, 102, 125,
134, 202, 211
haz 105, 232, 233
Hegel 21, 169, 179, 203, 223
Heidegger 7, 60, 151, 155, 172, 183,
185, 186, 192, 193, 194, 196, 197,
198, 199, 200, 201, 202, 203, 204,
205, 206, 207, 210
Helenistik dönem 22, 107
Herakleitos 64, 65, 77, 78, 79, 80, 83,
88, 91, 92, 145, 161, 163, 201
Herakles mitosu 48
Hesiodos 136, 144
hiyerarşi 141, 142, 229
Homeros 136, 144, 145, 149
Hristiyan: ~ dogmaları 109, 164; ~ et-

- hosu 246; ~ geleneği 109, 164, 255; ~ teolojisi 151; ~ yöntemi 152
- Hristiyanlık 109, 175
- hukuk devleti 22, 64
- hukuki oluşum 54
- Hume 182
- Husserl, Edmund 7, 26, 39, 40, 47, 53, 167, 178, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 194, 197, 198, 199, 201, 202, 206, 211, 255
- Husserlci fenomenoloji ~ 38; ~nin düşünümlü 167; ~ muğlak fenomen 191
- I
- Ionesco, Eugène 16
- İ
- ic: ~ örgütlenme 20; ~ sıkıntısı 11, 16; ~e doğru geri dönüş edimi 168
- içgüdüsel yapı 148
- içsel: ~ deneyimler 75; ~ diyalog 105; ~ eylem 11; ~ tözün mutlak saflığı 85
- içsellik 186
- ide(ler) 114, 117, 118, 120, 121, 123, 124, 125, 128, 147, 148, 160, 163, 165, 169, 211, 212, 214, 215, 218, 219, 220, 224, 225, 226, 228, 240, 241, 242, 243, 245, 250, 253, 254; ~ öğretisi 114, 117; ~nin değişmezliği 212;
- idealleştirme 211
- ideologların yanılsaması 243
- ideoloji 56
- iki yaşam modusunun çatışması 116
- ikiliğin bilgisi 61
- iktidar 19, 59, 69, 107, 132; ~ tekeli 20
- ilah düşüncesi 145
- ilahi yaşam 237, 238
- ilke çokluğu 232
- ilksel: ~ sayılar 120, 123; ~ varsayımlar 120
- imaj 17, 27, 28, 66, 72, 85, 121, 142, 149, 158, 186, 187, 189, 190
- inanç(lar) 14, 32, 87, 145, 150, 162, 163, 164, 174
- insan: ~ akıllı 162; ~ edim(ler)i 146, 244, 226, 227, 229; ~ ediminin ilkeleri 232; ~ edimlerinin bilimi 38; ~ faaliyetleri karmaşası 17; ~ gerçekliği 15; ~ın kaderi 39, 62; ~durumumuz 14; ~praksisi 223; ~ toplumu 17
- insanlık: ~ın evrimi 18; ~ın görevi 39; ~ın genel durumu 14; ~ın özgürlüğü 24; ~ın tarihsel durumu 166; ~ın uyumsuzluk hâli 18
- insanlık 14, 18, 19, 24, 39, 63, 67, 70, 73, 131, 166, 181; ~ durumu 12, 14
- irrasyonel nicelikler 213
- iyi durumda olma 231
- iyi yaşam 225, 231
- iyilik 38, 62, 103, 134, 145, 228, 231
- izlenim 66
- J
- Japon mitosları 69
- jimnastik 144
- K
- kamu işleri 101
- Kant 35, 185, 203, 223, 232
- Kantçı öğretisi 118
- karşılaşma olanağı 39
- Kartezyen cogito 194
- kavramlar teorisi 117
- kehanet 70, 79, 104
- kendilik bilinci 59
- kendinden sorumlu sorular 168
- kendi: ~ni gösterme 30, 37, 87, 193; ~ni keşfetme 84, 239; kendini arama teorisi 84
- kent medeniyetleri 59
- Kerényi, Karl 71
- kesintisiz ilerleme mitosu 56
- Khairrephon 104
- kitle 153, 178, 233
- klasik: ~ felsefe 53; ~ Yunan dönemi 145; ~ felsefesi 208; ~mitolojisi 71
- kozmooloji 146
- kozmos 219
- kötülük 38, 62, 152, 175
- Kreon 70
- kriz dönemleri 18
- Ksenophones 145
- kurucu fenomen 72
- kutluluk 231, 237
- kültür dünyası 73
- kültürel oluşum 54
- küresel devrim 18
- L
- lanet ve dehşet mitosu 49
- Lévi-Strauss, Claude 17, 72, 73, 257
- Logos 64, 78

M

maddî dünya 124, 216
mağara 55, 146, 164, 199, 208, 217,
221, 247, 248
manevî olasılıkların sonu 178
manevî otorite 151, 152, 180
mantık 35, 121, 157, 194, 210
Marx, Karl 83
Masaryk 18, 19, 178, 179, 180, 181,
182
matematik 40, 82, 113, 119, 121, 122,
123, 124, 125, 130, 134, 148, 212,
213, 214, 216, 219; ~ bilimleri 113;
~ teoremleri 113
matematiksel: ~ sayılar 241; ~ yapı 119
medeniyetlerin mitolojisi 48
mekân-zaman yapısı 31
Melissos 23, 95, 96
merkezî güçler 19
merkezî otoriter yönetim ilkesi 99
meşruiyet 44, 53, 67, 167, 169
metafizik 17, 19, 45, 125, 151, 152,
153, 169, 180, 181, 194, 196, 202,
203; ~ gelenek 19
metodolojik: ~ araçlar 15; ~ varsayımlar
15; ~ yaklaşım 14
mevcut-olmaklık 79, 80, 89, 90, 93; ~
dünyası 93
Meyerson 162
Mill, John Stuart 181
Miltiades 126
Mimnermos 146
Mitik dünya 58, 93
mitik nesnelcilik 81
mitos(lar) 48, 56, 57, 60, 61, 62, 65, 66,
67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 87, 90,
107, 109, 124, 130, 131, 144, 145,
150, 152, 156, 157, 158, 160, 161,
176, 178, 179, 222; ~un etiyojisi
71; ~ hakikati 156
modası geçmiş teokratik rejimler 18
modern: ~ bilim 24, 166; ~ dünya 57; ~
sanat 113; ~ sosyoloji 68; ~ yöntem
182
modernite 19, 113, 162, 214, 223; ~nin
dili 113
modus(lar) 41, 110, 154, 195, 216, 219
moment(ler) 29, 121
Mozart 17
muğlak: ~ fenomen 191, 194; ~ olma-
yan fenomen 191
muğlaklık 63, 79, 82, 163

mutlak: ~ düşünüm 169, 170, 194; ~
hakikat 108, 117; ~ itaat vaazı 16; ~
sorumluluk 163; ~ varlık bilimi 125
mutluluk 227, 231, 232, 243
mülkiyet 127, 129, 135
müzik 144

N

nedensel ilişki 187
neolitik dönem 257
nesnel: ~ meşruiyet 67; ~ olgu 28; ~ ev-
ren 46; ~ olmayan şimdiki zaman 45
nesneleştirme 15
nesnellik 16, 53, 196
Nietzsche 109
Nietzscheci sonsuzluk arayışı 109
nihai hakikat 116
noktalar çokluğu 120
nostaljiler 257

O

Oidipus 48, 60, 62, 63, 64, 68, 70, 71,
77, 102; ~ mitosu 48, 68, 70
oldukları hâllerile tezahür 51
olumsal yapı 34
onto-kozmolojik: ~ felsefe 116; ~ kavra-
yış 151; ~ modalite 115; ~ proje 115;
~ vizyon 115
ontoloji 127, 128, 181, 186, 210, 213,
221, 243
ontolojik: ~ proje 132, 146; ~ statü 209
onur 159, 232, 234
optik biçimin geometrik hatları 28
organik dönemler 18
orta sınıf 128
Ortaçağ 21, 23, 245, 246, 256
otoritenin yokluğu 21

Ö

ölüm 24, 25, 60, 61, 107, 117, 146,
149, 150, 152, 159, 160, 161, 162,
175, 208; ~ sonrası 150, 160
ölümlülük 49
ölümsüz ruh 24, 159
ölümsüzlük sorunu 117
ön-düşünüm 56
öteki: ~ Avrupa 108; ~ uygarlıklar 255
özdeşlik 124, 162, 217
özel felsefi disiplini 27
özgür üretimler 66
özgürlük 99, 100, 131, 160, 161, 175,
227, 235, 237, 249; ~ ilkesi 99, 100,

- 235
 özne: ~ 17, 52, 167, 168, 185, 191, 194, 206; ~ yüklem sentezi 52; nin öznelliği 167
 öznellik ~ bakış açısı 78; ~ etkinlikler 190; ~ göndermeler 168
 öznellik 75, 204
 öznellik 46, 53, 54, 167, 168
- P
- Parmenides 23, 65, 81, 91, 96, 199, 203, 216
 Pascal, Blaise 49, 112
 Aziz Pavlus 152
 periferi 35
 Phaidon 149, 150, 159, 160, 161
 Platoncu: ~ düşünüm 105; ~ eğitim 146; ~ Ide 228, 241~ öğreti 110, 210, 223; ~ öğretinin eleştirisi 232
 poetik yaratım 68
 Polemarkhos 132
 polis çıkarı 127
 politik: ~ sorumluluk 141; ~ değişimler 102; ~ dünya 99; ~ örgüt 20; ~ yaşam 22, 101, 132, 236
 pozitivism 51, 180, 182, 203
 praksis 16, 37, 49, 129
 psiko-fizik 189
 psikoloji 38, 182
 psikolojik mekanizim 66
 psiko-sosyoloji 146
- R
- rasyonalist felsefe 156
 Roma: ~ İmparatorluğu 21, 22, 108, 153; ~ monarşisi 107
 Romantizm 257
 Rönesans 245, 257
 ruh: ~un erdemi 132; ~un bireysel yazgısı 209; ~un imajı 142; ~un iç yaşamı 117; ~un iyiliği 98, 110; ~un kozmik tasarımı 124; ~ mevcudiyeti 94; ~un ölümsüzlüğü 149; ~un varlığı 146; ~un varoluşu 111; ~a ihtimam gösterme 24, 26, 39, 47, 50, 85, 94, 104, 105, 108, 110, 113, 115, 116, 117, 129, 208, 224, 225
- S
- saf: ~ ahlaki din 145; ~ durum 12; ~ iyiliğin ilahiliği 109
 sanat 14, 15, 16, 113, 114, 136, 145, 178, 179, 205, 206, 207, 229; ~ üretimi 15; ~ yapıtının özerkliği 145
 savaş tutkusu 59
 savaşımın bakışı 78
 Scheler, Max. 18, 19
 seçim 32, 136, 160, 161, 227, 234, 250
 sembol dünyası 66
 serbest zihinsel eylem 66
 sermaye artışı 17
 sınırlama 185
 sınırsızlık 123, 140
 sıradanlıklar 37
 sistematik: ~ ontoloji 209; ~ geometri 212
 sitelerin özgürlüğü 100
 siyasi oluşum 54
 Solon 100, 146
 somut: ~ bilimler 185; ~ gündelik yaşamlar 257
 sonlu varlık(lar) 169, 239; ~ yaratıcı 239; ~ özne 198
 sonsuz uzay 96
 sonsuzluğun felsefi keşfi 24
 Sophokles 63, 70, 77
 sorgulayıcı incelemenin ruhu 113
 sorumluluk 127; ~ momenti 199
 sorunsallık 59, 158
 sosyal: ~ bilimler 14, 15; ~ dünya 67; ~ ruh 146; ~yaşam 130
 sosyoloji 38, 68
 sosyolojik çözümleme 16
 soyut: ~ bilimler 185; ~ düşünce 57
 soyutlama 13, 14, 15, 36, 57, 247
 Sphinks 63
 stereometrik katı 122
 süreklilik tini 168
- Ş
- şeylerin: ~ doğası 38; ~ tezahür etmesi 28
 şiddet 138
 şimdiki: ~ olmayan zamanın şimdisi 42; ~ zaman 42, 44, 45, 167; ~ zamanın durumu 15; ~ zamanın yapıları 42
- T
- tahayyül etme mecburiyeti 37
 tanrı(lar) 25, 61, 62, 63, 70, 73, 91, 102, 104, 136, 220, 237
 tarih 16, 19, 21, 50, 56, 64, 71, 98, 109, 130, 131, 139, 152, 175, 181, 207, 208, 209, 220, 222, 226, 235, 243,

244, 246, 247, 251, 254, 256; ~ ideolojileri 19; ~ yazımı 21, 42
tarihî gerçeklik 19
tarihsel: ~ batış eğilimi 162; ~ toplum 138; ~un doğuşu 138
tarihsellik 255
tasavvur 115
tehlike bilinci 60
Teiresias 63, 70
tekil(ler) 155; ~ bilgi 32; ~ imajlar 31; ~in deneyimi 73; ~ şeylerin tezahürü 80; ~ tez 35; ~ yargılar 32
tekillik(ler) 31, 88, 89, 155
tezahür: etme 28, 36, 72; ~nin bilimi 38 etme 28, 36, 72; ~nin bilimi 38 ~ sorunu 55; ~ün yapısı 75; ~ yapılarının çeşitliliği 156
Thebes 71
Themistokles 126
Thrasymakhos 104, 132, 133, 228
Thukydides 131
tinin saf alanı 233
tinsel: ~ dünya 166; ~ temaşa yaşamı 237
tinsellik 14
tiranların yönetimi 103
tiranlık 104
tiranvari zihniyet 127
topluluk 117, 128, 129, 139, 140, 158, 225, 228, 235; ~ projesi 117
toplumsal uzlaşısı 134
töz 242
tutkuların yaşamı 234

U
uygarlık(lar) 256, 257; ~in genelleştirilmesi 255
uzamlı temsiller 120
uzay ve zaman 42
uzmanlaşma ilkesi 140

Ü
üçgenlerin analogisi 137
üstün evren 48

V
varlık: ~ modusu 118; ~ sorunu 156, 158, 183, 185; ~ anlamı 155, 183
varolan sorunu 172
varoluş: ~ düzeni 29; ~ hakkı 70
varoluşumuzun zamansal boyutu 157
verili; ~ moduslar 154; ~ olanın farklı modusları 36, 37; ~ olma modusları 41

Y
yabancılaşma 22; ~ duygusu 17
Yahudi-Hristiyan geleneği 109
yalın: ~ bilinç 36; ~ varlık 161
yansına nesnesi 28
yapı 33, 34, 36, 45, 56, 67, 72, 79, 119, 147, 197
yaratım 14
yargı 32, 52
yargılama etkinliği 52
yasa(lar) 36, 49
yaşam: ~ ağacı 60, 61; ~ duygusu 15; ~ olarak felsefe ideali 117; ~da kalma deneyimi 180; ~in felsefi ideali 125
yaşamsal zorunluluk 253
Yeni Kantçı eleştirisi 51
Yeni pozitivism 51
yer değiştirme 157
yığın tavrı 106
yokluk 42
yoksunluk 47, 52
yönelimsel: ~ nesne 205, 206, 207; ; ~ düşünce etkinliği 92
yönetim 127
Yunan: ~ dünyası 22, 99, 100, 108; ~ yurttaş(lar) 126, 127, 135, 248
yurttaşlık erdemi 102

Z
zaman 156; ~in genel duygusu 15
zamansal; ~ üstü 54; ~ yapılar 42
zamansallık yapıları 45
zenginlik 20, 190, 232
Zenon 81